

Enklare och roligare att göra det digitalt

App, SMS, BankID, e-Mail, SVT Play, webben, sociala medier, zoom, Google och internetbanken är ord som vi ständigt hör. I affärer kan vi ibland läsa skyltar med texten att de inte längre tar emot kontanter men väl kontokort eller Swish. Självklart för vissa vad allt detta står för och hur det fungerar, medan andra känner sig mer osäkra eller kanske helt utanför den digitala världen.

Uppsala Senioruniversitet

Uppsala Senioruniversitet ingår med sju andra europeiska senioruniversitet i organisationen EFOS, *European Foundation for Older Students at the Universities*, i ett EU-finansierat projekt kallat SeLiD, *Senior's Learning in the Digital Society*, vars syfte är att undersöka hur man kan minska seniorers eventuella utanförskap i Det digitala samhället. Följande artikel bygger på resultatet av olika enkäter som vid tre separata tillfällen distribuerats till USU-medlemmar och som just handlar om medlemmarnas förhållande till den digitala världen. Vi kommer i fortsättningen att kalla dem för *brevenkäten*¹, *cirkelenkäten*² respektive *tisdagsenkäten*³.

Varför lära sig mer om den digitala världen?

Vi som arbetar med SeLiD-projektet vill visa att saker kan bli enklare när man använder sig av olika tjänster på nätet. Under pågående pandemi har behovet dessutom vuxit jämfört med tidigare, då man till exempel inte längre kan betala en bussbiljett ombord. Möten som tidigare skett fysiskt, går nu av stapeln via nätet. Många har upptäckt att man kan beställa hem medicin, mat och kanske en flaska vin via nätet.

Enklare men också roligare

I *brevenkäten* uttrycker många glädje över att kunna kommunicera med barn, barnbarn, släkt och vänner via nätet. Att få se sina kära samtidigt som man samtalar ger någonting utöver det traditionella telefonsamtalet. Nära hälften av de svarande uppskattar också att det är så enkelt att fotografera med mobilen och att sedan kunna vidarebefordra bilderna till andra. Nästan hälften av de svarande säger sig ha nytta av olika digitala tjänster och menar att de innebär nya möjligheter för seniorer, men mer än en tredjedel känner oro eller olust inför den digitala utvecklingen och man känner ett utanförskap. Den känslan vill vi hjälpa till att övervinna!

1 *Brevenkäten*. En enkät tillsammans med frakterat svarskuvert sändes i oktober 2020 per post till de USU-medlemmar som inte hade någon e-postadress i vårt medlemsregister.

2 *Cirkelenkäten*. Samtliga lärare och deltagare i USUs studiecirklar på distans inbjöds hösten 2020 via e-post att besvara en nätbaserad enkät.

3 *Den s.k. tisdagsenkäten* delades ut till deltagarna vid en av USUs tisdagsföreläsningar i februari 2020. Syftet var att kartlägga behoven av utbildning och stöd. En liknande enkät genomfördes vid samtliga senioruniversitet som ingår i projektet.

Många far- och morföräldrar har under pandemin kunnat träffa sina barnbarn på nätet. Foto: T. Fredholm.

Digitala studiecirklar fungerar bra även om det sociala saknas

Deltagarna i digitala studiecirklar hösten 2020 hade mycket begränsade tekniska svårigheter och i de fall de förekom var det främst vid kursstart. En fjärdedel av deltagarna uppfattade hörbarheten som bättre jämfört med i lokal, men ungefär lika många anser att den är bättre i lokal och hälften att den är likvärdig. Ungefär hälften av deltagarna anser att dialog och lärande inte skiljer sig åt mellan digital cirkel och träffar i lokal. Att slippa ta sig till lokal anser en tredjedel av deltagarna vara viktigt. Å andra sidan anser en klar majoritet att den sociala samvaron i samband med cirkelarna är viktig. I en sammanvägd bedömning av hörbarhet, dialog, lärande och bekvämlighet föredrar två tredjedelar av deltagarna träffar i lokal⁴.

4 Se även Medlemsbladet nr 1 2021, sidorna 10-11.

Praktiskt, effektivt och underhållande är de tre nyckelord man uttryckte i tisdagsenkäten

Nästan alla svarande uppgav att de hade universitetsutbildning. En stor majoritet uppgav att de hade en så kallad smartphone och nästan samtliga hade tillgång till Internet i hemmet. De populäraste sakerna man kunde göra med sina telefoner, plattor och PC var att googla, göra bankärenden, kommunicera med släkt och vänner samt fotografera. 40 procent såg inte några hinder för sitt datoranvändande. Sammanfattningsvis var de svarande från tisdagsföreläsningen i hög grad "inne" i Det digitala samhället!

Varför viktigt med BankID?

Andra saker som lyfts fram i enkäterna är att de som inte har för vana att använda e-post inte heller har BankID. Har man inte BankID så är man med automatik utestängd från många tjänster: kommunicera med värden, beställa varor, boka biljetter, Swish, Internetbank med mera. Man googlar inte heller så gärna utan använder uppslagsverk och missar därmed aktualiteter, nya sätt att presentera svaret på såsom ljud och film, vilket karaktäriserar moderna sökmotorer. Legitimering via BankID för med sig att man dessutom kan nå många nya tjänster via nätet som erbjuds idag. Att frekvent utnyttja dessa tjänster ger en ständigt ökad färdighet, vilket gör att man kan tillgodogöra sig tjänster som man tidigare inte kände till eller som inte ännu fanns.

Tidigare datorerfarenheter från yrkeslivet ...

... är inte helt säkert av nytta. Mycket är annorlunda. Datorhanteringen är enklare nu men också betydligt mer potent och användbar för seniorer. Dessutom slipper man många disciplinkrävande sysslor. Du slipper föra bok över privatekonomi, sätta in pensionsuppgifter, deklarerationer, försäkringsbesked med mera i skrymmande pärmar. Olustkänslan när man förlägger en fysisk adressbok eller almanacka är borta. Bildskärmarna blir större och enklare att hantera för stela fingrar och se för grumlande syn. Mycket kan du styra med rösten som "Väck mig klockan 08:15!". Mer i den vägen är på stark frammarsch. Det gäller bara att acceptera ett livslångt lärande som man kan ha mycket glädje av, och som kompenserar smygande handikapp och begränsningar. Men man behöver ständigt öva upp sin färdighet. Kunskapen är ett rörligt mål - MEN allt blir bara mindre svårt och lättare att använda för allt fler saker!

Utanförskap

Några resultat av enkäterna är att vissa svarande känner ett slags utanförskap. Vi har identifierat dessa på en skala från rött till grönt. På den röda sidan finns de som av olika skäl inte kan tillgodogöra sig Det digitala samhällets tjänster. Men de kan kanske få hjälp av kunnigare släktingar, grannar eller vänner som de säkert kan lita på när dessa över köksbordet hjälper till med e-legitimation eller e-post. Då blir situationen för den som inte kan behärska en smartphone så oerhört mycket bättre. Men det är var och ens eget ansvar att påbörja denna rätt enkla process från utanförskap innan det är för sent.

Var befinner du dig själv?

1. **Helt utanförskap.** Har inte dator/platta/smartphone. Använder inte Internet och har inga ambitioner att göra det.
2. **Visst utanförskap.** Har PC, platta eller smartphone men vågar inte använda dem till ekonomiska transaktioner.
3. **I gränslandet.** Har e-post som sällan används och använder internetbank utan BankID. Kan motta SMS.
4. **Inne i det digitala samhället.** Har BankID. Använder e-post. Kan googla i viss omfattning. Sända och motta SMS/MMS. Har en ambition att lära sig mer inom området.
5. **Avancerar i det digitala samhället.** Använder BankID till ett ökande antal olika tjänster. Kommunicerar via e-post, sms och sociala medier.
6. **Fullt inne i det digitala samhället.** Använder Kivra, Min myndighetspost. Har BankID. Använder e-handel av olika sort (kan boka, beställa, betala, etc). Har för vana att skaffa sig ny kunskap genom olika sökmotorer. Har accepterat livslångt lärande inom området. Behärskar Casting, Bluetooth, SVT Play, YouTube, myndigheters och olika organisationers chatfunktioner.

Kurser

I april kommer vi att erbjuda en pilotkurs för några nybörjare i smartphoneanvändning. Med utgångspunkt från den kursen vill vi skaffa oss kunskaper om hur man bäst lär ut den nya tekniken, utan att gå omvägen via konventionella persondatorer. Vi tar här hjälp av organisationen SeniorNet. Vi återkommer senare med resultat från utvärderingen av kursupplägget och vårt fortsatta arbete inom området.

EFOS – När Europa öppnar

Under pandemin har SeLiD-projektet haft enbart digitala möten, men nu hoppas vi kunna genomföra dem som fysiska möten och även i samband med EFOS-möten. Som USU-medlem är du alltid välkommen att på egen bekostnad delta i dessa möten, som i regel består av två dagars överläggningar och föredrag samt en halv dags kulturella upplevelser på orten. Datum är inte fastslagna än men preliminärt planerar vi möten i:

Alicante, Spanien (augusti/september)

Brno, Tjeckien (december)

Magdeburg, Tyskland (mars 2022)

Vid kommande utbytesresor med andra europeiska senioruniversitet blir det också möjligt att byta erfarenheter även inom det digitala området. Vi återkommer med närmare information här i Medlemsbladet.

Eva Carlestål, ordförande Internationella gruppen